

Wiesława Dąbrowska-Macura

Dialog katolicko-zielonoświątkowy o Matce Pana

Salvatoris Mater 3/4, 112-119

2001

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

W 1972 roku do grona Kościołów prowadzących bilateralny dialog z Kościołem katolickim dołączyły wspólnoty zielonoświątkowe. Rozmowy prowadzi przedstawiciele Kościoła katolickiego upoważnieni przez Papieską Radę Popierania Jedności Chrześcijan oraz reprezentanci międzynarodowego pentekostalizmu, wydelegowani przez różne wspólnoty zielonoświątkowe. Od 1972 roku odbyły się cztery, zazwyczaj pięcioletnie (oprócz ostatniej, która trwała siedem lat) serie spotkań. Podczas pierwszej fazy, w której uczestniczyli również przedstawiciele ruchu charyzmatycznego w Kościołach: katolickim, protestanckich i anglikańskich – w latach 1972-1976 – podjęto najbardziej charakterystyczne dla ruchu zielonoświątkowego tematy i wytyczono kierunek dialogu. Podczas drugiej fazy – obejmującej lata 1977-1982 – poruszono niektóre z wyznaczonych wcześniej zagadnień wymagających przedyskutowania. W latach 1985-1989 komisja dwustronna zajęła się eklezjologią, a opublikowany po zakończeniu tej serii rozmów raport końcowy nosi tytuł: „Perspek-

Wiesława Dąbrowska-Macura

Dialog katolicko-zielonoświątkowy o Matce Pana

SALVATORIS MATER
3(2001) nr 4, 112-119

tywy koinonii”. W trakcie najdłuższej jak dotąd fazy rozmów, trwającej od 1990 do 1997 roku, dyskutowano na temat: „Ewangelizacja, prozelityzm i wspólne świadectwo”. W 1998 roku, w kanadyjskim Bolton, rozpoczęła się piąta seria rozmów katolicko-zielonoświątkowych, skoncentrowana wokół zagad-

nienia: „Inicjacja chrześcijańska a chrzest w Duchu Świętym”.

Owocem każdej serii dialogu jest „Raport końcowy”, zbierający uzgodnienia wypracowane przez teologów katolickich i zielonoświątkowych podczas poszczególnych spotkań¹. Stronie katolickiej

¹ Raporty końcowe z wszystkich faz dialogu zostały opublikowane w wydawanym przez Papieską Radę Popierania Jedności Chrześcijan biuletynie „Information Service” (dalej: InfS). Zob. *Final Report of the Dialogue between the Secretariat for Promoting Christian Unity of the Roman Catholic Church and Leaders of some Pentecostal Churches and Participants in the Charismatic Movement within Protestant and Anglican Churches: 1972-1976*, InfS (1976) nr 32, 35-40; *Final Report of the Dialogue between the Secretariat for Promoting Christian Unity of the Roman Catholic Church and some Classical Pentecostals: 1977-1982*, InfS (1984) nr 55, 72-81; *Perspectives on Koinonia. The Report from the Third Quinquennium of the Dialogue between the Pontifical Council for Promoting Christian Unity and some Classical Pentecostal Churches and Leaders 1985-1989*, InfS (1990) nr 75, 179-191; *Evangelization, Proselytism and Common Witness. The Report from the Fourth Phase of the International Dialogue 1990-1997 between the Roman Catholic Church and some Classical Pentecostal Churches and Leaders*, InfS (1998) nr 97, 38-56.

od początku przewodniczy o. Kilian McDonnell OSB, natomiast na czele delegacji światowego pentekostalizmu stoi obecnie Cecil M. Robeck (Assemblies of God – Zbory Boże).

Wśród wielu tematów przedyskutowanych przez katolików i zielonoświątkowców w ciągu minionych prawie trzydziestu lat znalazła się także nauka o Maryi. Zagadnienie to podjęto w drugiej fazie dialogu, na sesji, która odbyła się w Wenecji w październiku 1981 roku. W „Raporcie końcowym o dialogu między Sekretariatem do spraw Jedności Chrześcijan Kościoła katolickiego a niektórymi klasycznymi Kościołami zielonoświątkowymi 1978-1982” (RK II), zbierającym wyniki tej fazy dialogu katolicko-pentekostalnego, uzgodnienia z zakresu mariologii zapisano w punktach od 58 do 76.

Od kiedy katolicka nauka o Maryi została dostrzeżona jako punkt rozbieżności, stała się dla zielonoświątkowców ważnym tematem dyskusji². Do kwestii spornych pentekostalni uczestnicy dialogu zaliczyli: doktrynę maryjną, podstawę, na której jest ona oparta – jedynie Pismo Święte lub Pismo Święte i Tradycja - oraz praktyczne konsekwencje doktryny maryjnej wyrażające się w pobożności³. Na spotkaniach komisji katolicko-zielonoświątkowej jej członkowie zajmowali się podstawowymi katolickimi dogmatami maryjnymi, a więc: o niepokalanym poczęciu Maryi, Jej dziewictwie i Bożym macierzyństwie oraz wniebowzięciu Najświętszej Maryi Panny. Omawiano również zagadnienie pośrednictwa Matki Bożej, a także tematy związane z kultem maryjnym praktykowanym w Kościele katolickim⁴.

1. Niepokalane poczęcie

W odniesieniu do katolickiego dogmatu o niepokalanym poczęciu Najświętszej Maryi Panny, ogłoszonego uroczyście przez papieża Piusa IX w 1854 roku, wszyscy uczestnicy dialogu zgodzili się tylko, że Maryi została udzielona specjalna łaska, której źródłem jest Jezus Chrystus. Dzięki tej łasce *stoi Ona wśród odkupionych i przypomina o Kościele⁵*. Zielonoświątkowcy jednak nie znajdują w Piśmie

² RK II, 58.

³ TAMŻE.

⁴ Dyskusję nad tematyką maryjną poprzedziło ukazanie katolickiej nauki o autorytecie w Kościele, która została przedstawiona przez katolików na prośbę zielonoświątkowego partnera (zob. RK II, 49-57). Miało to pomóc przedstawicielom pentekostalizmu w dokonaniu właściwej oceny ewolucji katolickiej doktryny maryjnej.

⁵ RK II, 73.

⁶ RK II, 72.

świętym podstaw dla uznania katolickiej nauki o niepokalanym poczęciu Maryi. W doktrynie tej nie dostrzegają zbawczej wartości, dlatego nie zgadzają się na zmierzającą w tym kierunku interpretację fragmentów ze Starego i Nowego Testamentu, przyjmowanych w Kościele katolickim jako potwierdzenie tego dogmatu maryjnego. W dyskusji katolicy członkowie komisji zwrócili uwagę na fakt, że Kościół katolicki nie wprowadził, ale przejął naukę o niepokalanym poczęciu, *odnalezioną w kościelnej refleksji nad Pismem Świętym Starego i Nowego Testamentu. Jest ona widoczna w tekstach nowotestamentalnych, które ukazują Ją [Maryję] jako doskonale wypełnienie starotestamentalnych figur: „dziewica”, „córa Syjonu” – Łk 1, 26-36, So 3, 14-20, „kobieta” – J 2, 1-11; 19, 25-27; Rdz 3, 15. Te teksty z biblijnej teologii maryjnej stanowią podstawę dla rozwoju doktryny o Niepokalanym Poczęciu*⁶.

Ostatecznie obaj partnerzy dialogu uznali, że kwestie sporne, wynikające z nauki o niepokalanym poczęciu Matki Jezusa Chrystusa wymagają dalszych studiów oraz dyskusji i powinny być rozpatrywane w kontekście pneumatologii, chrystologii i eklezjologii⁷.

2. Dziewictwo i Boże macierzyństwo Maryi

Opierając się na tekstach biblijnych, obaj partnerzy dialogu zgodzili się, że Maryja była dziewicą podczas poczęcia Jezusa, co uznali za potwierdzenie Boskiego Synostwa Chrystusa. Zielonoświątkowcy nie przyjęli katolickiego stanowiska, wyrażonego już przez wczesnych Ojców Kościoła i bogatą Tradycję kościelną, co do dziewictwa Maryi po urodzeniu Jezusa i nieposiadania przez Nią innego potomstwa: *Katolicy wierzą, że Maryja zachowała dziewictwo po urodzeniu Jezusa i nie miała więcej potomstwa. Zielonoświątkowcy twierdzą, że Pismo Święte zawiera wzmiankę, że Maryja miała inne dzieci i była żoną Józefa w pełnym tego słowa znaczeniu*⁸. *W Tradycji, rozumianej jako ogólne doświadczenie i odpowiedź Kościoła modlącego się i przepowiadającego Słowo Boże, znajdujemy dowód dziewictwa Maryi – argumentowali swoje stanowisko katolicy uczestnicy dialogu*⁹.

Przedstawiciele klasycznego pentekostalizmu zarzucają Kościołowi katolickiemu, że przypisuje Maryi większą rangę, niż pozwala

⁷ Zob. RK II, 74.

⁸ RK II, 70.

⁹ RK II, 71.

¹⁰ RK II, 75.

Pismo święte. Twierdzą, że Nowy Testament zaprzecza, iż Matka Pana pozostała dziewicą po urodzeniu Jezusa. Wzmianki o braciach i siostrach Jezusa potwierdzają, że miała Ona także inne dzieci i była żoną Józefa w pełnym tego słowa znaczeniu. Miałyby świadczyć o tym następujące perykopy: Mt 13, 55-56; Mk 3, 32; J 2, 12; 7, 5. Także w listach apostołskich nie występuje wątek dziewictwa Matki Pana, ale w pierwszym *Liście do Koryntian* (9, 5) znajduje się wzmianka o „braciach Pańskich”, zaś konkretnego z nich – Jakuba – wymienia św. Paweł w *Liście do Galatów* (1, 19). Reprezentanci strony zielonoświątkowej zgodzili się natomiast z przedstawicielami Kościoła katolickiego, że Maryja – jako Matka Syna Bożego – zajmuje wyjątkowe miejsce w dziejach zbawienia.

W dyskusji nad Bożym macierzyństwem Najświętszej Maryi Panny odwołano się do orzeczeń Soboru Efeskiego z 431 roku, na którym do Maryi został odniesiony tytuł *Theotokos*. Interpretację tego tytułu, dokonaną przez uczestników dialogu katolicko-zielonoświątkowego, zawiera 62. numer „Raportu końcowego” z drugiej fazy dialogu: *Nie była to definicja maryjna* [tytuł *Theotokos* – przyp. W.D.-M.], *zmierzająca do nadania Maryi nowego tytułu, ale chrystologiczna, skoncentrowana na tożsamości Jezusa Chrystusa. Tylko w momencie Wcielenia Maryja stała się Matką Boga. Nie jest Ona Matką Boga w Jego odwiecznym istnieniu, ale Matką Syna w Jego Wcieleniu.*

3. Wniebowzięcie Najświętszej Maryi Panny

Katolicy uznają doktrynę o Wniebowzięciu Matki Syna Bożego, która była wyraźnie przyjmowana przez Ojców Kościoła już przed VI wiekiem jako zgodna z nauczaniem Biblii. Wywyższony Chrystus jest początkiem nowego stworzenia, zrodzonego w śmierci i zmartwychwstaniu Syna Bożego. W Maryi, z powodu Jej wyjątkowej relacji z Chrystusem, to nowe stworzenie przez Ducha Świętego osiągnęło szczyt. Życie Ducha Świętego triumfuje w Niej w sposób pełny. Konsekwencją tego jest Jej przebywanie z ciałem w chwale Boga wraz z wywyższonym Synem¹⁰. Dogmat o wniebowzięciu Najświętszej Maryi Panny to kolejny punkt sporny w katolicko-pentekostalnym dialogu na temat mariologii. Również w tym przypadku podstawową trudnością, wysuwaną przez zielonoświątkowego partnera rozmów, był brak fundamentu biblijnego. Klasyczni zielonoświątkowcy wierzą, że Maryja, jako jedna z wierzących, oczekuje zmartwych-

¹¹ Zob. RK II, 76.

wstania, by razem z innymi cieleśnie zjednoczyć się ze swym Synem w chwale¹¹.

Katolicy i zielonoświątkowi uczestnicy dialogu zauważyli związek między katolicką doktryną o wniebowzięciu Matki Pana a pentekostalnym rozumieniem cielesnego zmartwychwstania czy „wniebowzięcia Kościoła”. *Różnica tkwi – jak stwierdzono – w tym, kiedy to wydarzenie będzie miało miejsce dla Maryi*¹².

4. Pośrednictwo Matki Bożej

Klasyczni zielonoświątkowcy odrzucają katolicką naukę o udziale Maryi w zbawczym pośrednictwie Jej Syna, a w ich oficjalnych zasadach wiary nie ma w ogóle mowy o roli Matki Pana w tajemnicy zbawienia i Jej znaczeniu dla Kościoła. W trakcie dyskusji nad tym tematem uzgodniono, że biblijne teksty mówiące o Maryi potwierdzają Jej udział i znaczenie w tajemnicy odkupienia dokonanego przez Chrystusa. Podstawowa rozbieżność dotyczy doktryny, która rozwinęła się na kanwie tych fragmentów Pisma świętego. Niezgodność dotyczyłaby zatem interpretacji „maryjnych” perykop Nowego Testamentu. Inne różnice odnoszą się do wzajemnej relacji między Maryją a Kościołem i roli Maryi w gronie świętych. *Klasyczni zielonoświątkowcy i katolicy zgadzają się, że różne teksty biblijne, które wspominają o Maryi, świadczą o Jej istotnej roli w Nowym Testamencie. Rozbieżność dotyczy ewolucji doktryny, która dokonała się na ich podstawie. Klasyczni zielonoświątkowcy utrzymują, że nie można wychodzić poza dosłowne znaczenie tekstów*¹³. *Poza różnicami w interpretacji tekstów maryjnych z Pisma Świętego występują inne rozbieżności doktrynalne, często ukryte i niewyrażone. Być może najważniejsze z nich dotyczą problemu wzajemnej relacji między Maryją a Kościołem i Jej roli we wspólnocie wierzących*¹⁴.

Tylko w jednym punkcie katolicy i zielonoświątkowi partnerzy dialogu zawarli uzgodnione stanowisko wobec wstawiennictwa Maryi. Zgodzili się, że Maryja nie zastępuje Jedyne Zbawiciela i Pośrednika między człowiekiem a Bogiem – Jezusa Chrystusa oraz wyznali wspólną wiarę w bezpośredni kontakt chrześcijanina ze Stwórcą. Przedstawiciele klasycznego pentekostalizmu nie zgodzili się na uznanie praktyki wzywania wstawiennictwa Matki Jezusa w mo-

¹² TAMŻE.

¹³ RK II, 59.

¹⁴ RK II, 60.

¹⁵ RK II, 66.

dlitwie, gdyż nie znajdują dla niej potwierdzenia w Piśmie świętym: *Zielonościatkowcy i katolicy nauczają, że Maryja w żaden sposób nie zastępuje Jedyne go Zbawcy i Pośrednika – Jezusa Chrystusa. Wspólnie wierzą w bezpośredni kontakt chrześcijanina z Bogiem. Wspólnie też modlą się do Ojca przez Syna w Duchu Świętym. Katolicy natomiast wierzą, że modlitwy wstawiennicze kierowane do Maryi nie kończą się na Niej, ale dochodzą do Boga. Zielonościatkowcy nie przyzywają wstawiennictwa Maryi czy innych Świętych w niebie, ponieważ uważają, że jest to praktyka nie mająca potwierdzenia w Biblii*¹⁵.

Uczestniczący w dialogu teologowie nie zatrzymali się dłużej na jednej z ważniejszych rozbieżności w doktrynach partnerów, a przyjętych przez nich uzgodnień w tej kwestii nie można uznać za wystarczające.

5. Kult maryjny

Nieco więcej uwagi komisja poświęciła zjawisku i przejawom kultu maryjnego, podkreślając przede wszystkim fakt występowania znacznych różnic w wyrażaniu szacunku okazywanego Maryi jako Matce Syna Bożego i Zbawiciela ludzkości. *Katolicy i zielonościatkowcy zgadzają się, że Maryja jako Matka Jezusa powinna być otaczana szczególnym szacunkiem* – zapisano w Raporcie końcowym z drugiej fazy rozmów¹⁶. Uczestnicy zauważyli, że w pojmowaniu kultu maryjnego istnieją między nimi znaczne różnice. *Nie zalecają jednak form kultu maryjnego, występujących w ich Kościołach jako przykładu czy modelu wiary i czci oddawanej Matce Pana*¹⁷. Zielonościatkowcy wyrazili zaniepokojenie niektórymi przejawami kultu maryjnego spotykanymi w Kościele katolickim, ponieważ wydają się im „zabobonne i bałwochwalcze”¹⁸. Krytyka najczęściej dotyczy przedstawiania Maryi z Jezusem jako Dzieciątkiem, a także umieszczania wizerunków Matki Boskiej w ołtarzach, propagowania objawień maryjnych oraz pielgrzymowania do miejsc z nimi związanych i otaczania ich kultem. Reprezentanci Kościoła katolickiego starali się usprawiedliwić i wyjaśnić własne formy oddawania czci Matce Bożej, wykazując, że są one poddawane nieustannej korekcie w duchu Soboru Watykańskiego II oraz encykliki papieża Pawła VI *Marialis cultus*¹⁹.

¹⁶ RK II, 63.

¹⁷ TAMŻE.

¹⁸ RK II, 64.

¹⁹ Zob. RK II, 65.

²⁰ Zob. np. *Wyznanie wiary Kościoła zielonościatkowego w Polsce*, w: Z. PASEK,

6. Zakończenie

Tematyka mariologiczna została podjęta w dialogu katolicko-zielonoświątkowym jako ważny element teologii i duchowości i praktyki katolickiego partnera. Wydaje się, że dla zielonoświątkowców nie są to ważne zagadnienia teologiczne, raczej rzadko podejmowane w nauczaniu, nieobecne w wyznaniach wiary²⁰ oraz w pobożności i życiu kościelnym. Jeśli podejmowana jest refleksja w tej kwestii, to zwykle w duchu konfrontacji z katolicką nauką o Matce Pana i krytycyzmu w stosunku do spotykanych w środowisku katolickim przejawów pobożności maryjnej oraz czci oddawanej Bożej Rodzicielce²¹.

W Raporcie końcowym z drugiej fazy dialogu katolicko-pentekostalnego wymieniono najważniejsze rozbieżności w doktrynach katolickiej i klasycznych Kościołów zielonoświątkowych: *Katolicy wierzą, że Maryja na zawsze pozostała dziewicą i była poczęta jako wolna od wszelkiej skazy grzechu, a na końcu swego życia została wzięta z ciałem i duszą do nieba. Zielonoświątkowcy odrzucają tę wiarę*²². Przyczyna występowania tych różnic tkwi w odmiennym pojmowaniu fundamentu, na którym partnerzy dialogu budują swoją wiarę. Dla przedstawicieli klasycznego pentekostalizmu może nim być wyłącznie Pismo święte. Katolicy swoją doktrynę opierają na słowie Bożym zawartym w Biblii oraz na bogatej Tradycji Kościoła, w której było ono przez wieki odczytywane, interpretowane i przekazywane kolejnym pokoleniom wierzących. Wydaje się, że bez wypracowania wspólnego stanowiska wobec problemu rozwoju doktryny, jej relacji do Pisma świętego oraz znaczenia Tradycji, niemożliwe jest osiągnięcie większej zgody – niż wyrażona w „Raporcie końcowym” z drugiej fazy dialogu – w odniesieniu do kwestii maryjnych. Dlatego też uczestnicy dialogu wśród tematów przeznaczonych do dalszych dyskusji umieścili również zagadnienie: „Wiążąca moc doktryny maryjnej, zdefiniowanej w Kościele katolickim, w relacji do pojęcia zbawienia w Kościele katolickim”²³. Postulowali także, między innymi w relacji do mariologii, podjęcie rozmów na temat świętych obcowania. Jednak w kolejnych etapach dialogu nie

Wyznania wiary. Protestantyzm, Kraków 1999, 198-201.

²¹ Zob. W. GAJEWSKI, *Matka mojego Pana*, „Chrześcijanin” (1998) nr 3-4, 4-5; sl, ...i Maryja zawsze dziewica, TAMZE, 5-7; A. GOĆŁOWSKA, *Cicha i pokornego serca*, TAMZE, 8-9; *Trzecia siła*, TAMZE, 9-11; E. CZAJKO, *Narodzenie z Dziewicy*, TAMZE, 12; L. JANČZUK, *Maria matka Jezusa – fakty i mity*, TAMZE, 13-15.

²² RK II, 67.

²³ RK II, 93e.

zajęto się problematyką maryjną. Temat ten jest nadal otwarty i czeka na głębszą katolicko-zielonoświątkową refleksję teologiczną.

Lic. Wiesława Dąbrowska-Macura

ul. Niedurnego 38/20
PL - 41-709 Ruda Śląska

Il dialogo su Maria tra i cattolici ed i pentecostali

(Riassunto)

Le comunità pentecostali si sono impegnate nel dialogo con la Chiesa cattolica nel 1972. Frutto di ogni serie del dialogo è il „Rapporto finale” che raccoglie gli accordi dottrinali di entrambe le parti. Non molto spazio è dedicato alla mariologia – questo argomento è stato menzionato una sola volta: nella seconda fase del dialogo durante una sessione svoltasi a Venezia nel 1981. Essa è stata ritenuta punto di divergenza. Nella discussione ci si occupava di dogmi mariani cattolici, nonché dell’argomento della mediazione di Maria e del culto mariano. In un solo punto, relativo alla mediazione di Maria – i partecipanti al dialogo hanno avuto l’opinione concorde.

Causa delle differenze è la diversa comprensione del fondamento sul quale i partners del dialogo costruiscono la loro fede. La mariologia aspetta discussioni ulteriori nell’ambito del dialogo in corso.